

לעילוי נשמות
יומטוב בן אסתר אליאסי ז"ל
שרה בת חוטה כחלון ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

סיבובי גאולה

עיון בפרשת השבוע על פי "התורה והמצוה" למלבי"ם

חמושים ומזוינים ולמדו תכסיסי מלחמה להיות נכונים למלחמה אחרי שימוגו יושבי כנען ויהיו מוכנים לעזר אלהי:

5. אבן עזרא שמות י"ד, י"ג

התיצבו וראו את ישועת ה' - ... יש לתמוה איך יירא מחנה גדולה של שש מאות אלף איש מהרודפים אחריהם. ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בניהם. התשובה כי המצרים היו אדונים לישראל וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה. ואיך יוכל עתה להלחם עם אדוניו. והיו ישראל נרפים ואינם מלומדים למלחמה. הלא תראה כי עמלק בא בעם מועט ולולי תפלת משה היה חולש את ישראל. והשם לבדו שהוא עושה גדולות. ולו נתכנו עלילות. סבב שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים. כי אין כה בהם להלחם בכנענים עד שקם דור אחר דור המדבר שלא ראו גלות. והיתה להם נפש גבוהה ...

6. מורה נבוכים ג', כ"ד

שהוא יתעלה הקדים להרגילכם לעיניו במדבר, כדי שיגדל אושרכם כאשר תכנסו לארץ. וזה נכון, כי היציאה מן היגיעה אל הנחת נעימה יותר מן ההתמידה על הנחת. וידוע שאלמלי ענויים ויגיעתם במדבר, לא היו יכולים לכבוש את הארץ ולא להלחם. וכבר ביארה תורה את זה, כי אמר אלוהים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה ויסב אלוהים את העם דרך המדבר ים סוף, כי ההתענגות מאבדת את האומץ, וצמצום המזון והעינוי מביאים את האומץ, והיא הטובה אשר באה בפרשה זו באחריתם.

7. מורה נבוכים ג', ל"ב

כי כשם שאין בטבע האדם שיגדל בשעבוד העבדות בחומר ובלבנים וכדומה להם, וישטוף ידיו לשעתו מלכלוכם, וילחם עם ילידי הענק מיד. ... וכמו שניהלם ה' בעיכובם במדבר עד שנתאמצו נפשותיהם, כפי שכבר ידוע כי המדבריות ופראות הגוף מביאים אומץ, והפך זה מביא מורך, וגם נולד עם אשר לא הורגל לכניעה ולעבדות.

1. שמות י"ג, י"ז-י"ח

(יז) ויהי בשלוש פרעה את העם ולא יזום אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן יזום העם בראותם בלזומה וישבו במצרימה: (יז) ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וזמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים:

2. רש"י וואנקלוס שמות י"ג, י"ח

ויסב - הסיכס מן הלך הפסוטה לדרך העקומה:

ואסחר יי ית עמא ארח מדברא ימא דסוף ומרוזין סליקו בני ישראל מארעא דמצרים:

3. שמות י"ד, י"ג-י"ד

(י) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים גסע אזוריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה: (יא) ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחותנו למות במדבר מזה ואת עשית לנו להוציאנו ממצרים: (יב) הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר וזדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר: (יג) ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם: (יד) יהוה ילזום לכם ואתם תנורשו:

4. מלבי"ם שמות י"ג, י"ז-י"ח

(יז) ויהי בשלח פרעה. הנה מה שסבב ה' שישלחם פרעה מרצונו ולא הוציאם מרשותו ביד חזקה ובכבוד מלחמה, שהגם שתחלה התעולל בו והתרה בו שישלחם כדי שימאן וישלח בו מכותיו ואותותיו למען יתקדש שם ה', עכ"פ בסוף אחרי שכלה בו אותותיו ומופתיו היה לו להוציאם ביד חזקה ע"י שירים יד ישראל במלחמה וכל כסף מצרים יהיה להם לשלל, יש בזה שני טעמים:

א] באשר היתה הגאולה קודם הזמן ועדיין לא כלו הארבע מאות שנה היו עדיין מסורים תחת יד פרעה ולא היה יכול

להוציאם בלא רשותו, כמ"ש חז"ל שמשה צוה לו שיאמר הרי אתם בני חורין הרי אתם ברשותכם, כעבד שצריך שחרור מרבו, והטעם השני כי העזר האלהי לא יחול רק כפי ההכנה ושיתגברו ישראל במעט עם על עמים גבורים מלומדי מלחמה ע"י עזר אלהי, צריך:

א] ההכנה הטבעיית שיהיה להם לב אמיץ ורוח גבורה, שעל ההכנה הזאת תחול השפע האלהית לתת להם עוז ותעצומות נעלה מדרך הטבע, ב] ההכנה ע"י הזכות והכשרון שיהיו מלאים אמונה ובטחון בה' שבזה יעשו חיל, והם היו חסרים שתי אלה, כי לבם היה מלא פחד ומורה כדרך עבדים המורגלים בעבודת פרך שרוחם שפל ונכאה, ולא נשלמו עדיין באמונה ובטחון כראוי, ולכן הוצרך שישלח פרעה את העם ברצונו ולא יצאו ע"י מלחמה, ומשני הטעמים האלה לא נחם ג"כ דרך ארץ פלשתים הגם שהדרך הזה קרוב הוא לא"י, אם לטעם הא' שכמו שלא נשלם זמן הקץ של ארבע מאות שנה שייצאו מעצמם ממצרים כן לא הגיע הזמן שיכנסו ביד חזקה לא"י, שגבל הזמן ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמורי, ועדיין לא היה דור רביעי ועוד לא נשלם עון האמורי, וז"ש כמו שהיה מוכרה שפרעה ישלח את העם ברצון כן מטעם זה לא נחם דרך ארץ פלשתים, ולא יכלו לכנס לא"י ביד חזקה, ואם לטעם השני שכמו שלא היתה להם ההכנה לעשות מלחמה עם מצרים כן לא היתה להם ההכנה לעשות מלחמה עם פלשתים, כי היו רכי לבב ולא חזקים בבטחונם על ה', עד שראה שבדרך הטבע ינחם העם בראותם מלחמה וישבו למצרים, ולכן,

(יח) ויסב אלהים. הכין השם ההכנה לזה ע"י שהסב את העם דרך המדבר ים סוף, שזה היה ההכנה אם להפיל אימה ופחד על יושבי כנען ע"י נס של קריעת ים סוף כמ"ש שמעו עמים ירגזו, וז"ש שהסב אותם ים סוף, אם במה שאז האמינו בה' ובמשה עבדו, ואם מה שקבלו תחלה את התורה שעז"א שהסב אותם דרך המדבר, ואחר שהיו במדבר שנה אחת וקנו אמונה ובטחון ואומץ הלב היו ראויים שיכנסו לארץ, לולא חטא המורגלים, אולם לא הולכים לים סוף בדרך ישרה רק תחלה הלכו למדבר ומשם חזרו לים סוף וזה היה להטעות את פרעה כמו שיתבאר, וחמושים ובכ"ז עלו ממצרים